

saadant Ægteskab, er det Ligheden, som betegner Barnefaderen, og naar Barnet ikke ligner nogen af Moderens Mænd, udpeger Bedstemoderen Faderen.

Valdemar Schmidt.

Tæmmede Elefanter i de Afrikarejsendes Tjeneste. For nogle Aar siden gave vi en Oversigt*) over en Elefantlitteratur, der i de nærmest foregaaende Aar, væsentlig fra store rejsendes Haand, havde gjort sig gjældende for at anbefale Brugen af tæmmede Elefanter paa de afrikanske Rejser, hvor, som man véd, Dragerspørgsmaalet volder de største Kvaler og har bragt flere Expeditioner til Afgrundens Rand. Tæmmede Elefanter brugtes i Oldtiden i Landene nord for Sahara, og af gamle Mønter kan man tydelig se, at de paa disse afbildede Elefanter ere afrikanske paa Grund af dette Dyrs ejendommelige store Øren. Kongen af Belgien gjorde i Aaret 1879, som senere meddelt**), paa egen Regning et kostbart Forsøg med at sende fire tæmmede, indiske Elefanter med en af det internationale afrikanske Selskabs Expeditioner. Efter omtrent et halvt Aars Rejse kom denne til Tanganjika Søen, men tre af Elefanterne døde under Vejs, den første efter sex Ugers Rejse og den sidste, da Expeditionen havde Søen i Sigte. Den fjerde og sidste Elefant døde i Fjor Sommer efter omtrent et Aars Ophold paa afrikansk Grund. Lige til deres Død gjorde Dyrene ypperlig Tjeneste, og Udfaldet af Forsøget var overhovedet af den Natur, at der i Simba, som ligger omtr. femten danske Mile fra Tanganjika Søen i sydøstlig Retning for det bekendte Punkt Usjidsji, paatænkes oprettet en Tæmningsanstalt for afrikanske Elefanter. Hertil hører imidlertid et vidtloftigt Apparat af tæmmede Elefanter og Folk, der ere kyndige i Fangst og Tæmning af disse Dyr, og der vil derfor fra Indien baade blive sendt de nødvendige Personer og Dyr. I Omgjen af Simba findes der endnu vilde Elefanter i et nogenlunde stort Tal; men ellers bliver det ædle Dyr sjældnere og sjældnere hen imod Kysten som Følge af de Efterstræbelser, det er Gjenstand for paa Grund af Stødtændernes Værdi. De to Engelskmænd *Carter* og *Cadenhead*, der havde ført Elefantkaravanen, blev dræbte i Fjor den 23de Juni paa Tilbage-rejsen til Kysten i et Sammenstød mellem to indfødte Hære, i hvilket de imod deres Vilje kom til at deltage.

O. Irminger.

Cheyne's Polarexpedition. Den meget omtalte Cheyne er ikke kommen videre med sin Plan at gaa til Nordpolen ved Hjælp af Ballon end han var i Fjor, og hans Indbydelse til Løjtnant Schwatka, den bekendte amerikanske rejsende, om at gjøre Turen med og at laane denne Navn blev høfligt afslaaet, ligesom den anmeldte danske Deltager, Løjtnant W. Hovgaard, en yngre Broder til Nordenskiöld's Rejsesfælle, har trukket sig tilbage. I den sidste Tid har Cheyne imidlertid skaffet sig en ny Forbundsfælle, nemlig det udbredte engelske Militærblad „United Service Gazette“, der i en ledende Artikel drager stærkt til Felts mod „Royal Geographical Society“ og dets Bestyrelse, som sigtes for at ville kvæle Planen, blot fordi de ikke selv have undfanget den. Cheyne fremhæves derimod som en modig og intelligent Mand, hvis Foretagelsesaand vil fri England for den Skjændsel i Polarspørgsmaalet at blive distanceret af Amerika. Det er dog næppe rimeligt, at selv et saadant Forsvar vil være i Stand til at rejse de manglende Midler.

C. Normann.

Isforholdene ved Kjøbenhavn. Til Jævnførelse med Tidsskriftets mindre Meddelelse om Isforholdene paa Njewa***), kan man efter de nylig udkomne og saa righoldige statistiske Oplysninger om Kjøbenhavn†) nævne, at Isforholdene i denne Bys *Havn* have stillet sig paa følgende Maade fra 1860—81:

Af disse 21 Aar har der været 13, i hvilke Farten i Havnen slet ikke har været standset, i 3 Aar har Farten været standset fra 5—14 Dage og i 5 Aar fra 1—2 Maaneder. Det længste Tidsrum for Standningen var Vinteren 1870—71 (under den

*) Geogr. Tidsskr. 3dje Bd. 1879. S. 12.

***) Geogr. Tidsskr. 4de Bd. 1880. S. 88.

†) Geogr. Tidsskr. 8te Bd. 1881. S. 156.

‡) Statist. Oplysninger om Staden Kjøbenhavn. 2det Hefte. 1881. Udgivet af Kjøbenhavns Magistrat.

tysk-franske Krig), hvor den varede 60, og Vinteren 1880—81 hvor den varede 53 Dage. — Som man vil mindes, er Njevaen isdækket og altsaa Farten paa Skt. Petersburg i Tværmaal standset 5 Maaneder om Aaret, og man faar herved en klar Forestilling om, hvor uheldig med Hensyn til Isforholdene den russiske Hovedstad er stillet i Sammenligning med den danske.

Gjennemskæringen af den korinthiske Tange. Paa et af de almindelige Møder ved Kongressen i Venezia holdt General *Türr* et Foredrag om denne Gjennemskæring, hvorpaa han har faaet Koncession af den græske Regering, og vi meddele det af Foredraget, som har en almindelig Interesse. Allerede for lang Tid siden har man med Rette regnet den korinthiske Tange som en stor Hindring for Samfærdselen. Det første Forsøg paa at gjennemskære den skriver sig fra Tyrannen *Perikander*, Aar 625 før vor Tidsregning. Brist paa Maskiner saa vel som Overtro fik dog Forsøget til at strande. Præsterne i Korinth vare nemlig bange for, at de rejsende, naar Kanalen var bleven fuldført, ikke mere vilde standse for at ofre i Byens Templer. De lod nu Guderne lægge sig imellem, Arbejderne forskrækkedes ved Orakler, og der sprang Blod ud af Klipperne. Ogsaa Romerne vare ikke i Stand til at fuldføre Værket, uagtet det støttedes af *Claudius*, *Caligula* og *Nero*. Af denne sidstes Værk ser man for Tiden adskillige Levninger, ligesom der ogsaa er Levninger af den store Mur, som man i sin Tid rejste for at hindre fremmedes Indtrængning nord fra i Peloponnes.

Den af *Nero* valgte Gjennemskæring er ellers den korteste og fordelagtigste, og efter *Türr's* Plan vil man gjenop-tage den. Kanalen vil faa en Længde af omtr. 20,000 Fod eller over 3 Fjerdingvej, og det højeste Punkt i Gjennemskæringen naar omtr. 250 Fod. Det er en Selvfølge, at der vil vindes megen Tid ved at gaa igjennem Kanalen, og Vejen fra Adriaterhavet til Piræus vil ad Kanalen være henved 50 Mile kortere end neden om Kap Matapan. Afgiften, som bliver at udrede for dem, der skulle gaa igjennem Kanalen, er sat til 1 Frank pr. Ton, og de store adriatiske Søselskaber saa som den østrigske Lloyd i Triest have erklæret sig tilfredse med denne Taxt. *Türr* regner, at der om Aaret vil føres over 4 Mill. Tons Varer igjennem Kanalen.

Etnografiske Ændringer i Lilleasien. I Sommeren 1878 blev det, som man véd, ved en Overenskomst imellem England og Tyrkiet bestemt, at England skulde have Tilsyn med Styrelsen af Lilleasien, og enhver, der kjender nøjere til, hvor usselt Sultanens Regering bærer sig ad i dette Land, maa være tilfreds med, at der er aabnet Udsigt til, at en evropæisk Stormagt faar Haand i Hanke med disse Forhold. Den engelske Oberst *Wilson*, der har det Hverv at undersøge Lilleasien og at foreslaa Reformen i Styrelsen deraf, har for kort siden givet en Rapport, hvoraf et og andet fortjener at fremdrages*).

I den sidste Menneskealder foregaaer der langs Vestkysten af Lilleasien højst mærkværdige Ændringer i de etnografiske Forhold, i det Grækerne trænge sig frem og skyde Muselmændene tilbage. Byen *Ajvali*, der ligger nord for Smyrna og inden for Øen *Mytilini* eller *Lesbos*, blev helt ødelagt 1821; men den er nu en blomstrende og fuldstændig græsk By, der tæller 35—40,000 Indb. *Ajasma*, syd derfor, var fordem fuldstændig muselmansk; men den har nu kun 12—14 muselmanske Huse, Resten er græsk; en Mængde andre Steder og Landsbyer, der før vare muselmanske, ere nu enten helt eller for største Delen græske. Mange af de mere velstaaende Grækere i disse Egne sende ogsaa deres Børn til Konstantinopel eller til Athen, for at de kunne blive opdragne, og de vende tilbage, opfyldte af Kjærlighed til Friheden og af Had til det tyrkiske Regimente. Naar dette fortsættes i et halvt hundrede Aar, er det let at indse, hvilke politiske Følger det vil have.

Ajvali viser i meget, hvilken Foretagelsesaand der hersker hos Grækerne. Med Undtagelse af de tyrkiske Embedsmænd og en Garnison paa 80 Mand findes der ikke en eneste Muselman i hele Byen. Grækerne have indrettet et græsk Politi til at holde Orden, og ligeledes græske Skoler. Man

*) L'exploration. Nr. 243. 1881.

taler næsten kun dette Sprog, og Byens Anliggender styres paa græsk; Retssproget er ogsaa græsk, skjønt Protokollerne føres paa tyrkisk. I Kampen for Tilværelsen er Fordelen afgjort paa Grækernes Side. Størstedelen af Muselmændene ere fattige, og en Bej, der forhen tog fra Grækerne, hvad han vilde og uden at betale det tilbage, er nu nødt til at laane hos Grækerne og at betale 20—30 pCt. i Rente. — Hovedgrunden til disse Forhold er naturligvis, at Tyrkerne ere saa forfaldne til Lediggang. *Gerhard Rolfs* fortæller træffende herom*), at det ikke regnes for fint i Tripolis, naar man gaar hurtig, thi det ser da ud, som om man vilde bestille noget. En fornem Mand i Tyrkiet maa ikke have Arbejde eller Forretninger; det gjælder stadig, at Arbejde er en Skam. En Sætning som den, der efter det gamle Testamente indeholder en af de værste Straffe: „I dit Ansigt Sved skal du æde dit Brød“, har ogsaa i vore Dage den største Berettigelse i Østerland; at arbejde og at blive straffet ere fremdeles synonyme Begreber hos de østerlandske Folk. Som man ser, viser det sig ret af disse Ord, hvilken Afgrund der er imellem Østerlændernes og vor Verdensopfattelse; thi Evropæeren taler og taler med Rette om „Arbejdets Lykke“.

Den engelske Kommissær er ellers meget glad over, at Grækerne gjøre saa store Fremskridt; men paa den anden Side lægger han ikke Dølgemaal paa deres slette Egenskaber. At hans Opfattelse af Tyrkernes Tilbagegang er rigtig, fik ogsaa *Schliemann* stadfæstet paa sin sidste Rejse**). Efter denne Forfatter skal der i Smyrna for 40 Aar siden have været 80,000 Tyrker og 10,000 Grækere, hvorimod der nu kun er 23,000 Tyrker, men derimod 76,000 Grækere, og han følger til, at de fleste Grækere staa sig godt, medens Tyrkerne meget tit ikke kunne betale deres Laan hos Grækerne, ja! ikke engang Renterne af disse Laan; Grundejendommene vandre derfor stadig over fra tyrkiske paa græske Hænder.

Ved *Wilson's* Ytringer om Grækernes Egenskaber kommer man for Resten til at tænke paa vor Arkæolog *P. O. Brøndsted*, der, trods sin Kjærlighed til Oldtiden, i sin Rejsebeskrivelse og i sine Rejse-Dagbøger jævnlig med de stærkeste Ord udtaler sig imod Nutidens Grækere. Et Sted siger han meget morsomt***): „Grækere af Athen udmærke sig vistnok fremfor deres Brødre andetsteds ved en særdeles Fiffighed — og der hører meget til at udmærke sig i denne Henseende blandt Grækere — især tror jeg at have bemærket, at Menigmand i Athen besidder et vist Talent i denne Grad, som jeg næppe har fundet det andetsteds, og jeg vilde kalde den smukke Egenskab jeg mener: en veltalende Løgnagtighed eller maaske omvendt: en løgnagtig Svada, en elskværdig Egenskab hos disse Godtfolk, der sædvanlig koster den fremmede en god Lærepenge, indtil han bemærker, at Publikum i Athen lyver ikke alene af Interesse, men endog, som det synes, for ikke at komme ud af Vane eller tabe den smukke Færdighed.“

I den siden Brøndsteds Rejse hengaede lange Aarrække er der ikke sket nogen Forbedring med Nutidens Grækere, hvad man kan se hos den store Kjender af østerlandske Forhold, *Vamberg*, der efter at være sluppen bort fra Oprøret i Ungarn i lang Tid opholdt sig i Konstantinopel. I sine Kulturskildringer fra Østerland siger han saaledes om Grækeren†): „Hans Ansigtstræk, hans Maade at tale paa, ja! hele hans Væsen har et Anstrøg af en vis Letfærdighed eller Finhed, hvad man nu vil kalde det. Denne Letfærdighed bærer han til Skue i al sin Handel og Vandel, som om Alvor og Paa-lidelighed, Retskaffenhed og Ærlighed slet ikke sømmede sig for den kristne Mand.“ Og dernæst skildrer *Vamberg* forskellige typiske Grækere, i det han fremhæver, hvor

falske og løgnagtige de ere. „Over for Effendien i Konstantinopel har Grækeren sat sig paa Kanten af en Stol helt henne ved Døren. Med foldede Hænder, nedslagne Øjne og Hovedet ængsteligt bøjet taler han sagte og sindig i lutter sukkersøde Lykønskninger; man hører ikke andet end Ytringer af den dybeste Underdanighed og Taknemlighed imod Tyrkerne.“ Helt anderledes lyder det derimod fra den samme Græker, naar der i Peras eller Smyrnas Kaffe-huse eller i nyankomne Evropæeres Nærhed er Tale om det tyrkiske Barbari. „Hvert af hans Ord er da et Skjældsord, hver Stavelse en Haan; han ruller med Øjnene og knytter Haanden, og traadte ikke netop Opvarter:en imellem for at kræve Betaling for Absinten, — at betale er Grækeren mere forhadet end den hele Tyrkeyngel — maa Gud vide, hvad Enden var bleven paa denne Ophidselse.“

I Østerland har man det Mundheld, at der i Handels-sager „skal 2 Franker til for at hamle op med 1 Jøde, men 3 Jøder for at hamle op med 1 Græker“, og det er i Overensstemmelse hermed, at Ordet „groc“ (Græker) paa fransk ogsaa betyder „en snedig Person“, „en falsk Spiller“, „en Aagerkarl“. I Østasien blev der forsikret *Dr. O. Kuntze**, kan man i Handelssnuhed regne „4 Jøder lig 1 Kineser, men 4 Kinesere lig 1 Indier fra Koromandélkysten“. Der er alt-saa høj over høj.

Mennesket som Mønt. Det ligger i Sagens Natur, at ethvert Folk maa have et eller andet, der kan tjene som Betalingsmiddel, altsaa som Mønt. Naar man læser om vilde eller halvvilde Folk, finder man ogsaa mangen Gang, at de bruge de mest forskjelligartede Ting dertil. Nogle paa-faldende Ytringer herom træffes hos Franskmanden *Mage*, der var i Segu ved den øvre Niger**). Han siger nemlig, at han adskillige Gange har hørt følgende Spørgsmaal og Svar: „Hvad koster denne Hest?“ — „Tre Fanger!“ — „Hvad koster denne Oxe?“ — „En halv Fange!“ Det sidste vil sige det samme som en daarlig Slave eller ikke saa meget som 20,000 Kavrier. Den højeste Møntsort i Segu er en femtenaarig Yngling, der kan blive en god Krigsslave; men en smuk ung Pige gjør ham dog undertiden Rangen stridig. Det er naturligvis ikke nødvendigt at tilføje, at den særegne Mønt almindeligvis ikke bliver betalt in natura, og at man foretrækker at betale i Kavrier.

Træl som Betalingsmiddel. Som et Tillæg til ovenstaaende om Mennesket som Mønt i Afrika være det tilladt at meddele, at man fordem ogsaa her i Norden kunde bruge Mennesket i dette Øjemed.

Trællene bleve i Oldtiden saa vel i Norge som paa Island regnede for lovmæssig Ejendom, og de kunde som saadan sælges eller gives bort fuldstændig ligesom enhver anden Sag af Værdi. Af et Sted i Graagaasen (Stadsrådsboks S. 217) kan man se, at der kunde betales med dem i Steden for med Penge: „Saaledes ogsaa, hvis han vil betale med en Træl, to Øre for en, og skal han kunne købe Trællen igjen i Løbet af det næste Aar, hvis han selv har opdraget ham.“ Meningen heraf er, at vil man betale med en Træl, kan denne kun gaa for sin halve Værdi; Værdien var dog meget forskellig og kunde skifte fra en Mark Sølv til det fjerdedobbelte (en Mark Sølv havde omtr. en Værdi af 32 Kroner). Efter Norges gamle Love (I 88) kan man betale en større Sum som Bøder eller lignende „Halvdelen i Guld og Sølv og den anden Halvdel med en indenlandsk Træl, ikke ældre end 40 og ikke yngre end 17 Aar.“

Det ses altsaa tydelig heraf, at Trælle have været brugte eller rettere efter Loven kunde bruges som Betalingsmiddel. Et bestemt Exempel herpaa, hentet fra Sagaerne, har man dog vel næppe (jeg kjender i det mindste ikke noget saadant); men det er vel kun en Tilfældighed, at det ikke bliver nævnt i Sagaerne og har maaske sin Grund i, at Trællene i det hele ikke omtales ret meget i disse.

Gudmundur Thorlaksson.

*) Kufra. Rejse von Tripolis nach der Oase Kufra. Leipzig. 1851. S. 65.

**) Rejse in der Troas im Mai 1851. Leipzig. 1851.

***) Rejse i Grækenland i Aarene 1810—1813. Udgivet af N. V. Dorph. Kjøbenhavn. 1844. Første Del. S. 331.

†) Sittenbilder aus dem Morgenlande. Berlin. 1876. I den danske Udgave S. 286.

*) Um die Erde. Reiseberichte eines Naturforschers. Leipzig. 1851. S. 166.

**) Bulletin de la société de géographie. Paris. Octobre. 1866.